

החינוך - מפתח להישרדות כלכלית

ראיון עם שרת החינוך של פינלנד

:: מעובד ממאמרו של שון קוגן, אתר ה-bbc, 23.11.2004

תרגום: יותם מנור

בעולם, ושיבחה את "תרבות החידושים" שלה. זה המקום לציין שבפינלנד פועלת ממשלה המורכבת מקואליציה המוגדרת כ"מרכז-שמאלה".

המסלול הרגיל

את ההצלחה החינוכית בפינלנד מייחסת האטינה לשיטת בתי הספר ה"מאוחדים". התלמידים נשארים באותו בית-הספר מגיל 7 ועד גיל 16, בשונה ממערכת חינוך של בתי ספר יסודיים ועל-יסודיים, כנהוג במדינות אחרות. "אנו לא מפצלים בגיל צעיר בין תלמידים שמצליחים בלימודים לבין אלו שלא כל כך" אומרת שרת החינוך הפינית, ומסבירה כי "מחקרים מראים כי מסוכן לחלק את התלמידים למסלולים לימודיים נפרדים בגיל מוקדם מדי". ולכן, בפינלנד "אנו מאמינים כי אם נשקיע בכל הילדים במשך תשע שנים וניתן להם את אותו החינוך, נגיע לתוצאות הטובות ביותר".

מנקודת הראות של הורים בבריטניה, שיטה זו מורידה מההורים את הלחץ לבחור בית ספר חדש כאשר ילדם מגיע לגיל 11, כלומר כאשר הוא עובר מבית ספר יסודי לעל יסודי. [המאמר מובא באתר ה-BBC, ולכן ההשוואה היא בין פינלנד לבריטניה, אלא שגם בארץ ההורים מתמודדים עם אותה הבעיה, גם אם בגיל 12 (המתרגם)].

בפינלנד, בכל זאת יש צורך לבחור בבית ספר אך בחירה זו מתרחשת בגיל 16, אז על התלמידים להחליט אם ברצונם להמשיך וללמוד בבית ספר על-יסודי עיוני, או בבית ספר מקצועי. חשוב להדגיש שרק נערים בודדים פורשים לגמרי מהמערכת ואינם זוכים לא להכשרה ולא להשכלה עיונית גבוהה.

ההשקעה הפינית בחינוך יצרה מערכת שנותנת לתלמידים כל מה שאפשר ללא שהוריהם נדרשים לשלם מאום. ארוחות בבית הספר הן חינם לכל התלמידים, אין תשלום על אוניברסיטה, ותלמידים יכולים להשאר בבתי

כיצד מדינה קטנה כמו פינלנד מחזיקה כלכלה מצליחה שבה השכר גבוה? פינלנד לא יכולה להתחרות במחירים הנמוכים של אסיה, לכן היא חייבת, למטרות של הישרדות כלכלית, להשקיע השקעות גדולות בחינוך ובהכשרה המקצועית.

"בפינלנד", אומרת שרת החינוך הפינית, תולה האטינה [Haatainen], "אנו מאמינים שיש להשקיע בחינוך, במחקר ובהשכלה גבוהה"; ואמנם, 65% מהצעירים בפינלנד הם בעלי השכלה. נתון מרשים זה נובע מנתון חשוב נוסף: ההוצאה הציבורית על השכלה גבוהה בפינלנד היא השניה בגובהה בעולם. "חינוך", קובעת האטינה, "יכול לפרוץ את הדרך לתחומי עבודה חדשים. אנו תמיד צריכים כישורים חדשים בכוח העבודה - זה אומר שאנו חייבים להמשיך להשקיע". על מנת לאפשר מדיניות כלכלית כזו, אין אלא להנהיג מערכת חינוך פתוחה לכל, בעלת בסיס רחב.

מדיניות כלכלית זו קיבלה תמיכה בחודש שעבר, בדו"ח שנתי של הפורום העולמי לכלכלה, שהודיע כי כלכלתה של פינלנד היא התחרותית ביותר

מדיניות כלכלית זו קיבלה תמיכה בחודש שעבר, בדו"ח שנתי של הפורום העולמי לכלכלה, שהודיע כי כלכלתה של פינלנד היא התחרותית ביותר בעולם, ושיבחה את "תרבות החידושים" שלה.

“אנו לא מפצלים בגיל צעיר בין תלמידים שמצליחים בלימודים לבין אלו שלא כל כך” אומרת שרת החינוך הפינית, ומסבירה כי “מחקרים מראים כי מסוכן לחלק את התלמידים למסלולים לימודיים נפרדים בגיל מוקדם מדי”.

ממטרות מדיניות החינוך היא לשפר את חינוך הבוגרים. “יש בינינו אנשים רבים”, אומרת האטינון, “שלא שותם חינוך בסיסי בלבד, והם עדיין מהווים חלק חשוב מכוח העבודה. פיתחנו תכנית מיוחדת עבורם, שבמרכזה השאיפה לאפשר הזדמנות לחזור להכשרה מקצועית, למשל בתחומי טכנולוגיות המידע והתקשורת (ICT), כך שיוכלו להתמודד בשוק העבודה המשתנה”.

למידת שפה היא מפתח חשוב נוסף במאמץ להתחרות – והצלחה זאת בולטת ברמת האנגלית המרשימה במיוחד הנשמעת ברחבי הלסינקי, ממוכרים בחנויות, או אנשים המדברים עם אורחים מחו”ל. לא במקרה אם כן, הפכה פינלנד בפרק זמן קצר יחסית, ממדינה חקלאית למדינת היי-טק. שמה נקשר אסוציאטיבית יותר עם חברת הטלפון הסלולרי ‘נוקיה’, מאשר עם חברת העץ ‘טימבר-פלינג’. בבריטניה, ובאזורים אחרים של האימפריה הבריטית היום ובעבר נותר קודם כל לקנא, ואחר כך לשנס מותניים, להסיק מסקנות ולעצב מדיניות חינוכית וכלכלית-חברתית דומה לזו המונהגת בארץ הקטנה הזו, שלא נהנית ממיקום גיאוגרפי חשוב, שאוכלוסייתה קטנה ושתרבותה מיוחדת.

הספר העל יסודיים (כלומר אלו המיועדים לתלמידים שמעל גיל 16) עד 4 שנים. היחס המיוחד לחינוך מתבטא גם בכך שהמדינה נוקטת מדיניות ברורה ומתאמצת להביא למערכת כולה מורים מוכשרים.

‘משחק הוגן’ ומרכזיותו של הבית

הפילוסופיה הכוללת המנחה את המערכת מבוססת על התפיסה לפיה הרחבת ההשתתפות במערכת החינוך היא הדרך היעילה ביותר למצוא את התלמידים הכי מוכשרים. “זה כמו בהוקי קרח”, מסבירה האטינון, “אנו מאפשרים לכל הילדים והילדות לשחק, ולא רק לטובים ביותר בשיטת ‘משחק הוגן’ זאת, אנו מאפשרים לכולם לאמן את יכולותיהם באופן שווה, ועל ידי כך מתאפשר לנו גם לגלות את הטובים ביותר”. מערכת החינוך בפינלנד נבדלת גם כן בגיל המאוחר יותר בו התלמידים מתחילים ללמוד יחסית לבריטניה למשל. בעוד תלמידים בבריטניה נכנסים למערכת החינוך הפורמאלית בגיל חמש, בפינלנד נכנסים הילדים לבתי הספר בגיל שבע, וגם אז רק לחצאי-ימים. בפינלנד יש גם חגים ארוכים יותר מאשר בבריטניה, כולל חופשת קיץ בת 10 שבועות.

כך מוטלת אחריות גדולה יותר על המשפחות, והאטינון אומרת ש“מרכיב חשוב בהישגיה הגבוהים של פינלנד בהבנת הנקרא ובכתיבה היא תרבות חזקה של קריאת ספרים בבית”. טיפוח הקריאה בבית נתמך ברשת ספריות ציבוריות. ואמנם, על פי טבלאות שפירסמה לאחרונה הליגה הבין-לאומית לחינוך של ארגון המדינות המפותחות (OECD), נמצא שבני ה-15 של פינלנד הם בעלי רמת האוריינות הטובה ביותר בעולם.

הכשרה מחדש

בהשוואה לבריטניה, לפינלנד אחוזי אבטלה גבוה יותר – נכון לעכשיו כ-8% – ואחת

“זה כמו בהוקי קרח”, מסבירה האטינון, “אנו מאפשרים לכל הילדים והילדות לשחק, ולא רק לטובים ביותר בשיטת ‘משחק הוגן’ זאת, אנו מאפשרים לכולם לאמן את יכולותיהם באופן שווה, ועל ידי כך מתאפשר לנו גם לגלות את הטובים ביותר”.

קצה הקרחון

וגליה ממשיכה בשלה

גליה מאור – עוד אחת מהדוגמאות להצלחה הנשית, יחד עם אסתר שחמורוב-רוט, גלדה מאיר ופנינה רוזנבלום. המצליחנית הזו, סמל ל“נשיות האסרטיבית בעולם של גברים”, היתה המפקחת על הבנקים כאשר אלו, לפני כעשרים שנה, הריצו מניות, העשירו את העשירים, הפילו את הבורסה והביאו להלאמתם, שוב, לטובת העשירים, שהמאד-עשירים שביניהם גם קנו חזרה את אותם בנקים במסגרת מה שמכונה אצלנו “הפרטה”. אותה גליה מאור, במקום לשלם מחיר ציבורי על מחדל בסדר גודל אסטרונומי, קיבלה כמובן פרס, והיא אחת ממה שמכונה “בכירי המערכת הבנקאית”. הפרס שהיא קיבלה זה מנכליות על בנק לאומי. נו, טוב, אז אם בארץ הקודש אין קשר בין חטא ועונש, אז “מדוע לא להמשיך במה שהייתי בו הכי טובה?” חושבת לעצמה גליה? ואמנם, גלובס (3.1.2005, עמ’ 4) מדווח על כך ש“חוקרי רשות ניירות הערך פשטו על משרדי בנק לאומי”, ושראש הרשות “זימן את ראשי הבנק וכללם את גליה מאור לשיחת אזהרה”. ומה “החשד לכאורה”? “הפרה של חובת הנאמנות של היועצים ללקוחות והעדפת הנאמנות לבנק”. אז מה חדש?